מדינת ישראל
בתי הדין הרבניים

ב״ה

תיק 1281833/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב שלמה שפירא

המערערת: פלונית (ע״י ב״כ עו״ד יגאל וייס)
נגד
המשיב: פלוני (ע״י ב״כ עו״ד אלברט טייב)

הנדון: ערעור בטענה לסטייה מסדרי הדין או לטעות בשיקול הדעת – אימתי? הבטחת מדור הקטינים לעת פירוק השיתוף בדירה

החלטה

א. לפניי ערעור ובקשה לעיכוב ביצוע שעניינם החלטת בית הדין הרבני האזורי פתח תקווה בעניין חלוקת רכושם ואיזון משאביהם של הצדדים וביתר פירוט: מכירת הנכס המשותף באמצעות כונס נכסים, חיוב המערערת בדמי שימוש בנכס זה כל עוד היא מתגוררת בו, דחיית בית הדין את בקשת המערערת לאזן גם נכסי קריירה ולחלק את הנכסים בחלוקה לא שוויונית והחלטתו כי הזכויות העתידיות יחולקו בעת היגמלן ולא יהוונו.

ב. ראשית לכול אעיר כי הערעור כולו עוסק כאמור בענייני רכוש. לא זו בלבד אלא שאין הוא יכול לעסוק בסוגיית הגירושין שכן הצדדים כבר גרושים. למרות זאת נפתח בעניינם של הצדדים, לכאורה בטעות, תיק ״גירושין״.

מטעמי סדר ומנהל תקינים אני מורה אפוא למזכירות לסגור תיק זה ולפתוח במקומו תיק חלוקת רכוש שאליו יועברו כל המסמכים שבתיק זה ואף האגרה ששולמה בתיק זה תיזקף לאותו תיק. מועד פתיחתו של תיק זה ייחשב מבחינה משפטית כמועד פתיחתו של תיק הרכוש.

ג. ולגופו של עניין ייאמר קצרות:

טענותיה של המערערת ברובן אינן מצדיקות דיון בערעור שכן אין הן עומדות בתנאי הסף לו, כך כאמור בנוגע לרוב הטענות, אולם יש בהן היוצאת או היוצאות מן הכלל, וכפי שיפורט:

על פי תקנות הדיון **אפשר לערער על יסוד טענה כי בית דין קמא טעה** טעות הנראית לעין **בעובדות – ופשיטא שמדובר בטעות בעובדות הנוגעות למסקנת פסק הדין** ולא בכאלה שנראה בעליל שהטעות בהן, גם אם אכן הייתה, לא השפיעה על אותן מסקנות, אם טעה כאמור בשיקול הדעת, אם טעה בהלכה או אם סטה מסדרי הדין באופן המשפיע על התוצאה.

בענייננו טוענת המערערת לטעויות רבות של בית הדין, בעיקר בעובדות ובסדרי הדין, אך אף אם נניח כי הצדק עימה – ואין אנו קובעים כך – מדובר בעובדות חסרות משמעות בהיבט של התוצאה וכך גם בנוגע לסטייה, אם הייתה, מסדרי הדין.

ד. כך, **לצורך הדיון** בלבד, **נניח שטעה בית הדין בסוברו כי המערערת הסכימה לפירוק השיתוף** בנכס וכי טעה באומרו כי המערערת עיכבה את ההליכים ולא שיתפה פעולה, **ומה בכך? פירוק השיתוף הוא תוצר הכרחי של הגירושין** (ולאחר פירוד אפשר לתובעו אף ללא גירושין) בין שתסכים לו המערערת ובין שתתנגד לו. לו דובר בקביעה בדבר הסכמה על אופן הפירוק ובדגש על השאלה מי ירכוש את הנכס היה מקום לטעון כי קביעה בדבר הסכמה שבטעות יסודה משליכה על התוצאה. אבל לא זו הטענה. יתר על כן מכתב הערעור עולה כי המערערת טוענת גם עתה כי אין היא יכולה לרכוש את הנכס בעצמה (אלא אם תתקבלנה תביעותיה האחרות במסגרת ערעור זה – מה שסיכוייו קלושים כדלהלן ושבכל מקרה אינו מצדיק לעכב את הפירוק שמא בעתיד תתאפשר רכישת חלק המשיב בידי המערערת).

גם **שיתוף הפעולה של המערערת ואי־עיכובה את ההליכים**, לטענתה, **אינם סיבה שלא לפרק את השיתוף**, כמובן, **אלא שיקול בנוגע להוצאות משפט** שלא נפסקו ושלא הן עניינו של ערעור זה כמובן.

נניח גם שטעה בית דין קמא בדבריו בנוגע לטענות המערערת כי המשיב בגד בה עם אחרות **או** אף בנוגע לטענותיה כי **נהג כלפיה באלימות**, ונניח אף כי לו היה בית הדין מברר טענות אלה לעומקן וחוקר ובודק היטב היה מוצא כי אכן כך עשה המשיב, עדיין תיוותר השאלה **הכיצד משפיע האמור על התוצאה?** לו עסקינן בתביעת גירושין מן העבר האחד או שלום בית מן העבר האחר, בצו הרחקה, בכתובה ואולי אף לו עסקינן בשאלת משמורת הילדים הייתה משמעות לשאלות אלה. אולם **אין הערעור שלפנינו עוסק אלא בענייני רכוש, והללו אינם מושפעים משאלה צדקתן או אי־צדקתן של טענות המערערת לגופן** (ולכך כנראה כוונה גם אמירת בית הדין קמא, לדברי המערערת, כי טענותיה אינן ממין העניין).

סוף דבר **טענותיה** האמורות של המערערת **אינן מקימות לה יסוד לבנות עליו הליכי ערעור ולא** כל שכן שאין בהן **שורש העשוי להצמיח את עיכוב הביצוע**.

ה. כך גם לעניין הטענות בדבר אופן איזון הזכויות העתידיות. **ברירת המחדל** על פי החוק והפסיקה, וכפי שציין המשיב בצדק בכתב התשובה לערעור, **היא חלוקת הזכויות בעת היגמלן** על בסיס הקביעה עתה מה חלקו של כל אחד מהצדדים בהן. **סטייה** מברירת מחדל זו **נעשית לא מכוחן של טענות** וודאי לא מכוחם של **רצונות ובקשות** של הצד המעוניין כי רעהו ישלם לו כבר עתה את ערכן המהוון של הזכויות ולמעשה ירכוש אותן ממנו **אלא מכוחה של הסכמה**, שלא הייתה בענייננו.

טענותיה של המערערת **על המצב הכלכלי הקשה שאליו תיקלע** בשל כך, אף אם צודקות הן – והמשיב בכתב תשובתו סבור אחרת, **אינן משנות את האמור. אין המשיב מחויב לדאוג לפרנסת אשתו לאחר גירושיהם** של הצדדים (הכתובה עשויה להיראות כפיצוי מסוים בתחום זה, אם כי לא תמיד עונה היא על דרישה כזו, אולם כאמור לא היה הנידון); **פרנסת הילדים שעימה היא עניין להליכי מזונות הילדים**; **שינוי** צורת או מועד יישום **חלוקת הרכוש אינו המענה** לא לזו ולא לאלה (מלבד בהקשרו של סעיף 8 לחוק יחסי ממון, ועל כך עוד להלן).

כללו של דבר גם כאן כי בין ששמע בית הדין את טענות המערערת ובין שלא שמען או לא הקדיש להן די תשומת לב, כטענתה, **התוצאה על פי החוק והפסיקה לא הייתה יכולה להשתנות מכוחן של טענות אלה, וממילא אף כאן לא קמה עילה לערעור**.

ו. הוא הדין והוא הטעם לשאלת דמי השימוש בנכס.

לא מצאתי בדברי המערערת טיעון הלכתי, משפטי או עובדתי שעל בסיסו היה מקום **לראות את חיובה בדמי שימוש כטעות**, וזאת אף אם נניח שכל טענותיה העובדתיות נכונות: כשנכס משותף משמש את אחד מהצדדים לבדו, ובוודאי כשהאחר מנוע משימוש בו ואין ספק שזה המצב לאחר גירושי הצדדים אפילו ננית שקודם לכן עזב האיש את הבית מרצונו, על המשתמש בנכס לשלם לרעהו את חלקו היחסי בדמי השימוש.

טענתה של המערערת בעניין זה **מן ההיבט של מגוריה בנכס עם ילדי הצדדים** – טענה היא לכאורה, אלא שגם היא **אינה טענה** במישור של ערעור **על עצם החיוב בדמי שימוש אלא** במישור **של מזונות הילדים** שבהם מחויב האב לכאורה, ובעניין זה – ככל שלא נפסק רכיב מדור – עליה לפנות לבית דין קמא ואם פסיקתו לא תניח את עתה תהא רשאית כמובן לערער עליה.

ונבהיר: **יכול בית דין לקבוע שתשלום רכיב המדור יהיה באמצעות פטור חלקי או מלא מדמי שימוש** בשל ראיית האישה כמשתמשת בחלקה בנכס וראיית הילדים כמשתמשים בחלקו של האיש. **אך אין הוא חייב לקבוע כך**, והדברים אמורים במשנה תוקף נוכח הפסיקה הרואה את בית הדין כמוסמך לפסוק בהשבת הוצאות המזונות והמדור לאם דווקא ולא בחוב שכלפי הילדים במישרין (מכוחה של הכריכה, ולא נטען בכתב הערעור כי הפסיקה בענייננו הייתה מכוח הסכמה לסמכות ולא מכוח כריכה). **יכול בית הדין לחייב** את האישה **על שימושה**, עם הילדים, בחלקו של האיש בנכס **ובמקביל לחייב** את האיש לשלם לה **את מדור הילדים**. הבחירה בין שני מסלולים אלה נתונה לשיקול דעתו של בית הדין ולא מצאתי במה שלפניי כל טענה שיש בה כדי לבסס אמירה ששיקול הדעת בעניין זה היה מוטעה, ודאי לא שהיה מוטעה בטעות הנראית לעין.

כל האמור, נעיר עוד, הוא אפילו לשיטתה של המערערת. המשיב מצידו טוען כי משלושת ילדי הצדדים יש רק קטינה אחת הגרה עם האם, בעוד בת נוספת הגרה עימה היא בגירה והבן הקטין גר עימו. מכל מקום הדיון בעניין זה מקומו כאמור במסגרת תביעת מזונות הילדים ולא במסגרת ההליך הרכושי.

ז. אשר לשאלת הפסיקה, או אי־הפסיקה, על פי **סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון בין בני זוג, תשל״ד – 1973**, (להלן: חוק יחסי ממון), שבעניינה מלינה המערערת על בית דין קמא שלא קבע חלוקה לא שוויונית על יסוד פערי השכר וכושר ההשתכרות שבין הצדדים.

החוק **לא הורה לבית הדין לנקוט חלוקה כזו** במצב מסוים – לו כך היה אלא שבית הדין היה קובע כי לא זה המצב היה יותר מקום לבחון ערעור על קביעה כזו, אבל לא זה המצב החוקי – **אלא** הורה **כי רשאי הוא לעשות כן**. אכן אפשר עדיין לטעון כי שגה בית הדין בשיקול הדעת משבחר שלא לעשות את שהרשהו המחוקק לעשות, אולם ברי כי קביעה כזו מצריכה הרמת נטל כבד במיוחד של הצגת טעות הנראית לעין בשיקול הדעת.

גם **בטענת טעות בשיקול הדעת** ׳רגילה׳ **הנטל** – להראות ׳טעות הנראית לעין׳ – **כבד**, אף שמדובר בשיקול דעת הנוגע לעצם ההכרעה בעניינן של עובדות או בין עמדות ופרשנויות הלכתיות או משפטיות שונות, **כדי להתוות תו של ׳טעות הנראית לעין׳ לא די אף שבית הדין הגדול יסבור אחרת** מבית דין קמא אלא עליו להשתכנע כי שיקול דעתו של בית דין קמא כלל אינו בגדר הסבירה האפשרית.

אך **במקום שבו** אין **מדובר** אף בשיקול דעת שעניינו הכרעה כאמור אלא **בשיקול שבגדרו מחליט בית הדין שלא לעשות את שהרשהו המחוקק אך לא חייבו – כבד הנטל שבעתיים**.

לו היו הפערים בין הצדדים קיצוניים מאוד אולי היה מקום לבחון טענה לטעות כאמור, ואדגיש שוב: **אולי, אך אף לטענת המערערת לא בכך מדובר**. אין מדובר דרך משל בבעל שהוא

איש עסקים עשיר ביותר, בכיר בחברה עסקית מצליחה בשוק הפרטי המשתכר עשרות אלפי שקלים בחודש או הצפוי להשתכר כך או בבעל משרה בדרגים הבכירים ביותר ובתפקידים נושאי השכר הגבוה ביותר בשירות המדינה. מאידך גיסא אין מדובר באישה שהיא עקרת בית או עובדת בעבודות דחק:

שני בני הזוג עובדים בשירות הציבורי, האיש קצין משטרה אך לא בדרגים הבכירים ביותר ולפי גילו וגיל הפרישה הנהוג במשטרת ישראל אופק הקידום שלו אינו רב. האישה עובדת בבית חולים במקצוע נלווה־רפואה (פארא־רפואי). לשיטת האיש שכרה צפוי לעלות בקרוב בשל הכשרתה כאחות שבו למדה והעברתה הצפויה לתפקיד זה, לשיטתו גם אין השכר שהציגה לבית הדין משקף את שכרה האמיתי אלא את זה המופחת באופן זמני בשל הפחתת היקף עבודתה לצורך לימודיה אלה, גם שכרו שלו, נטו, לדבריו שונה מהנטען בדברי האישה.

כאן המקום להעיר כי **עיון במסמכים** שבתיק בית דין קמא – לרבות חוות דעת האקטואר ונספחיה הכוללים תלושי שכר ודוחות מקרנות פנסיה וכו' – **מחזק את עמדת המשיב** כי שכרו שלו הוא כנטען בדבריו ואילו שכרה של האישה עולה על הנטען בכתב ערעורה; ועוד **מקום להעיר כאן על בחירתה של המערערת** להציג את שכרו של האיש 'נטו' ואת שכרה שלה 'ברוטו' – בחירה **שנראית כבאה כדי להדגיש את הפער** הנטען למרות היות שכר זה 'נטו' וזה 'ברוטו', **אך יש בה לכאורה** משום **הטעיה** שכן בדרגות השכר הנמוכות אין ה'ברוטו' וה'נטו' נבדלים בפער משמעותי. בהמשך הדברים, יוער גם, נקבה המערערת גם בשכרו של המשיב 'ברוטו', לדבריה, והעמידה מולו את שייוותר בידה, לטענתה, 'נטו' – שוב הצגת דברים שעניינה לכאורה הדגשה מופרזת של הפערים, הפעם מאידך גיסא – אלא שמשכרה גרעה כדי להגיע ל'נטו' גם את חלקה בתשלום הלוואה משותפת וממוצא הדברים ומחישוב הסכומים שנקטה עולה כי אכן אם נתעלם מהחזר ההלוואה יהיו ה'נטו' וה'ברוטו' של שכרה דומים למדי זה לזה.

ואכן, מכל מקום **יש בין הצדדים פערי שכר משמעותיים** אף לגרסת האיש ומשמעותיים יותר לגרסת האישה, **אך אין מדובר בפערים תהומיים** – ולא כל שכן לגרסת האיש, ומשנה תוקף לכך בהקשר של כושר ההשתכרות העתידי גם נוכח אופק הקידום של האיש שכאמור אינו גדול כשמאידך גיסא ייתכן שדווקא לאישה יש אופק כזה, ודאי לטענת האיש בדבר הכשרתה עתה, שכן מועד פרישתה רחוק בהרבה – **ורחוקה אפוא הדרך כדי לקבוע שאי־החלתו של סעיף 8(2) לחוק** האמור בעניינם של הצדדים **תיחשב טעות ואף טעות הנראית לעין בשיקול הדעת.**

מכל מקום, בעניין זה **לא ננעל את הדלת בפני המערערת, שמא למרות האמור תצליח לשכנענו** בקיומה של טעות כזו, **אלא שנוכח** הסיכוי הקלוש לכך **נכון יהיה להתנות את שמיעת הערעור** בנושא זה **בהפקדת ערובה משמעותית** להוצאות המשפט שתיפסקנה אם יידחה הערעור ואם ימצא בית הדין לנכון לפוסקן.

בשולי הדברים **נעיר כי גם בטענות שבהקשר זה 'השחילה' המערערת את עניינם של הילדים** ואת אי־יכולתה, בשכרה הנמוך הנטען ואם לא יחולקו נכסי הצדדים בחלוקה שאינה שוויונית, לרכוש מדור חלופי, מה שיביא לדבריה להשלכתה עם הקטינים לרחוב. וגם כאן אין לנו אלא לומר כי הטענה אינה ממין העניין, נוגעת היא לתביעת מזונות ומדור או לעיכוב ביצוע המכירה, כדלהלן, אך אינה מצדיקה מצד עצמה חלוקה לא שוויונית של הרכוש.

ח. **מרכיב אחד ואחרון** יש בכתב הערעור ובבקשה לעיכוב ביצוע שאכן **מצדיק לכאורה עיכוב ביצוע**, אם כי גם זאת נאמר בהסתייגות ובזהירות וכדלהלן, והוא שאלת **יישומו של פירוק השיתוף טרם שיוודא בית הדין**, לפי הנטען, את קיומו של **הסדר מגורים חלופי לילדי בני הזוג**

הקטינים ולבן הזוג המחזיק בהם כמצוות המחוקק בסעיף 40א(א) לחוק המקרקעין, תשכ"ט – 1969, (להלן: חוק המקרקעין).

לא מצאתי בכתב התשובה של המשיב מענה בנושא זה וממילא עליי לצאת לעת עתה מנקודת ההנחה כי העובדה בעניין זה היא כטענתה של המערערת, ומכאן כי אכן יש לעכב את מכירת הנכס.

עם זאת אין המחוקק מצווה שלא לעשות דבר למען קידום מכירת הנכס אלא כי בית המשפט או בית הדין –

> לא יורה על ביצועה והמכירה תעוכב, כל עוד לא נוכח בית המשפט כי לילדי בני הזוג הקטינים ולבן הזוג המחזיק בהם, יחדיו, נמצא הסדר מגורים אחר המתאים לצרכיהם, לרבות הסדר ביניים למגורים זמניים המתאים לצרכיהם, לתקופה שיקבע.

מכאן שאין מניעה כי, אם נכון הדבר לשיקול דעת בית הדין או לשיקולו של כונס הנכסים שמינה בית הדין, להציע את הנכס למכירה ולהציגו לקונים פוטנציאליים כבר כעת, **אלא שכריתת חוזה מכר בפועל תבוצע רק משיימצא הסדר** כאמור בחוק, וכמפורש בחוק אף הסדר זמני במשמע.

נעיר כי **אם כדברי המשיב כי אחד מהקטינים ילדי הצדדים מתגורר עימו** ולא עם המערערת הרי שנתון זה **צריך אף הוא לבוא בחשבון**, ובהקשר זה נציין כי לשיטת המשיב לו עצמו אין עתה הסדר מגורים המניח את הדעת אלא הוא והקטין מתגוררים עם הוריו המבוגרים – לא בדקתי טענה זו לגופה כמובן, הדבר הוא מתפקידו של בית דין קמא.

טענת האיש בנוגע לקטין המתגורר עימו **אינה עילה לעיכוב המכירה, כמובן, שהרי זו לא תשרת את הסדר המגורים לקטין זה** אלא להפך, ומובן גם **מאידך גיסא** כי **אין לקבוע כי יש למכור את הנכס בהקדם** לטובת הסדרת מגוריו של קטין זה שהרי **המחוקק לא הורה על כך**.

עם זאת מעבר ללשונו של החוק מצויה גם כוונת המחוקק ומטרת החוק ואף אותן יש להביא בחשבון. וברי אפוא כי בבואו של בית הדין להכריע בשאלת ביצוע המכירה ולבחון לשם כך אם ההסדר שנמצא או שיימצא לכשיכריע בית הדין בעניין עונה על דרישת החוק – היינו **בבואו של בית הדין להגדיר מהו הסדר "המתאים לצורכיהם" של האם והקטינים שעימה** (או קטינה אחת לטענת האב) ולקצוב את התקופה שיידרש להבטיח לגביה את ההסדר האמור מראש, טרם מכירת הנכס, **שומה עליו גם להביא בחשבון שאין מקום לדרישה מופרזת שתבוא על חשבון הותרת**, או המשך הותרת, **הקטין האחר וההורה האחר**, האב, שעימו מתגורר קטין זה (אם העובדות הן כטענת האב) **ללא הסדר מגורים המתאים לצורכיהם**.

ט. סוף דבר אני מורה כדלהלן:

1. מזכירות בית הדין תסב תיק זה לתיק "חלוקת רכוש" וכמפורט בפסקה ב' להחלטתי זו.
2. הערעור על ההחלטה העקרונית על פירוק השיתוף, על אופן איזון הזכויות שנקבע בנוגע לזכויות העתידיות (חלוקה במועד הבשלת הזכויות ולא היוון שלהן עתה) ועל ההחלטה לחייב את המערערת בדמי שימוש בגין שימושה לעת עתה אף בחלקו של המשיב בנכס נדחה על הסף. (יוער כי לא הוגש ערעור על שיעורם של דמי השימוש. כן יוער כאמור כי המערערת רשאית לבקש מבית דין קמא לפסוק את מדור הקטין או הקטינים שעימה אם טרם נעשה כך.)

3. הערעור על החלטת בית הדין לחלק את משאבי הצדדים באופן שוויוני ושלא להעדיף את האישה על בסיס סעיף 8(2) לחוק יחסי ממון יישמע בכפוף לערובה להוצאות המשפט בסך של 10,000 ש"ח שתופקד בקופת בתי הדין בתוך עשרים ואחד יום לאחר כלות תקופה הסגר שעליה הכריזה ממשלת ישראל בשל מגפת הקורונה והאמורה להסתיים עם סיום חגי תשרי תשפ"א.

אם יוכרז על סגר נוסף ישקול בית הדין, בכפוף להגשת בקשה מתאימה, מתן ארכה נוספת להפקדת הערובה.

4. מכירתה בפועל של דירת הצדדים, היינו חתימת חוזה מכר – לרבות 'זיכרון דברים' ולמעט חוזה או 'זיכרון דברים' שייאמר בו בפירוש כי הוא מותנה ומושהה, ללא חובת פיצוי לקונה, עד תום עיכוב הביצוע כאמור להלן – תעוכב. המכירה תבוצע רק לאחר שיבחן בית דין קמא את שאלת קיומו של הסדר מגורים חלופי למערערת ולקטינה או הקטינים, ילדי הצדדים, המתגוררים עימה – בחינה שתיעשה גם בשים לב לענייניו של הקטין המתגורר עם האב, אם אכן כך הדבר, וכאמור לעיל – ויקבע בהחלטה כי נמצא הסדר כזה התואם את דרישת חוק המקרקעין.

החלטה כזו – אלא אם תינתן בהסכמת הצדדים – תכלול מינה ובה, או תיראה ככוללת, עיכוב ביצוע נוסף בן עשרה ימים (לפחות) כדי לאפשר למערערת לבקש רשות ערעור גם עליה, אם תחפוץ בכך, ולמצות את הזכות הקבועה בחוק המקרקעין.

5. פרט לאמור לא מעוכב דבר מהחלטותיו של בית דין קמא שבעניינן ערערה המערערת.

6. החלטה זו מותרת בפרסום בכפוף להשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים (שם ומס' תעודת זהות).

ניתן ביום ד' בתשרי התשפ"א (22.9.2020).

הרב שלמה שפירא

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה